

«زن و مطالعات خانواده»

سال یازدهم - شماره چهل و دوم - زمستان ۱۳۹۷

ص ص: ۱۰۵-۱۲۴

تاریخ دریافت: ۱۳۹۷/۷/۱۲

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۷/۱۰/۱۹

مطالعه رابطه بین میزان و نوع فعالیت در شبکه های اجتماعی مجازی با میزان پرخاشگری دختران دانشجوی مقطع کارشناسی ساکن در خوابگاه دانشگاه آزاد اسلامی تبریز

دکتر مهران صمدی^۱

شهلا امیرداور^۲

چکیده

هدف پژوهش حاضر، تعیین رابطه بین میزان و نوع فعالیت در شبکه های اجتماعی مجازی با میزان پرخاشگری دختران دانشجوی مقطع کارشناسی ساکن در خوابگاه دانشگاه آزاد تبریز در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ می باشد. روش پژوهش، پیمایشی از نوع تحلیلی است. جامعه آماری این پژوهش شامل؛ دختران دانشجوی مقطع کارشناسی ساکن در خوابگاه دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ می باشند. طبق آمار به دست آمده، حجم جامعه آماری جمعاً ۳۵۰۰ نفر می باشد. حجم نمونه در این پژوهش، براساس فرمول کوکران با در نظر گرفتن فاصله اطمینان ۹۵ درصد، ۳۴۷ نفر محاسبه شده است و ۳۵۰ پرسشنامه با استفاده از روش نمونه گیری تصادفی بین دانشجویان دختر عضو در شبکه های اجتماعی مجازی توزیع گردید. ابزار گردآوری اطلاعات، پرسشنامه است که بر اساس چهارچوب نظری توسط محقق طراحی شده است. داده ها از طریق نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل شده اند. چارچوب نظری تحقیق بر مبنای نظریات "پارادایم دوجهبانی شدن"، "نظریه استفاده - تاثیر بلامر و کاتز" استوار است. یافته های پژوهش نشان داد، میزان پرخاشگری اکثریت پاسخگویان (۴۲/۹ درصد) در حد متوسط بوده است. همچنین نتایج تحقیق نشان داد که بین میزان و نوع عضویت در شبکه های اجتماعی مجازی و میزان پرخاشگری دختران دانشجوی مقطع کارشناسی رابطه معناداری وجود دارد.

واژه های کلیدی: شبکه های اجتماعی مجازی، پرخاشگری، دختران دانشجوی مقطع کارشناسی

تبریز

۱. استادیار گروه علوم اجتماعی واحد تبریز. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز. تبریز ایران (نویسنده مسئول)

m.samadi@iaut.ac.ir

۲. کارشناسی ارشد علوم ارتباطات واحد تبریز. دانشگاه آزاد اسلامی تبریز ایران

مقدمه

مقولهٔ پرخاشگری جوانان دانشجوی در جامعهٔ امروز امری مهم و حائز اهمیت می باشد که نیاز به پژوهش و شناخت روزافزون دارد؛

بحث پرخاشگری، مقوله ایست پراهمیت؛ چنانچه میزان ابتلاء جوامع بشری به یک موضوع خاص را یکی از معیارهای اهمیت آن موضوع بدانیم به جرات می توان ادعا کرد که پرخاشگری از جمله مسائل عمده و با اهمیتی است که انسان ها از گذشته های دور تاکنون به صورت گسترده ای با آن سر و کار داشته و دارند. به موازات پیشرفت صنایع و علوم و متحول شدن زندگی بشری، روابط انسانی نیز نسبت به قبل پیچیده تر شده است. در این راستا، مشکلات و معضلات روحی و روانی فراوانی در جوامع انسانی به وقوع پیوسته که این امر ضرورت بررسی گسترده و دقیق موضوعات روان شناختی نظیر پرخاشگری را ایجاب نموده است (محمی الدین بناب، ۱۳۷۴: ۵۵). می توان گفت در پیش گرفتن رفتار عقلانی در برابر دشواری ها آموختنی است. همه می توانند با آموختن و تمرین کردن، مهارت رفتار و تصمیم گیری عقلانی و منطقی در موقعیت های حساس را فراگیرند. وقتی می کوشیم برای مساله پیش آمده، راه حل بیابیم و بر اساس آن راه حل منطقی مشکل را حل کنیم یا از تبعات منفی اش بکاهیم، دیگر نیازی به خشم و پرخاشگری نخواهد بود. پس مساله مهم آن است که جوانان بیشتر و بیشتر مهارت های تفکر عقلانی و منطقی در موقعیت های مختلف زندگی روزمره را بیاموزند. لهسایی زاده و مرادی در پژوهش خود با عنوان "نگاهی به علل پرخاشگری و راه های مقابله با آن در میان جوانان"، بر این موضوع به عنوان یکی از راهکارهای اصلی و اساسی کاهش هر نوع خشونت و پرخاشگری تأکید می کنند: «اولین راهکار، افزایش آگاهی جوانان در جهت مساله گشایی و حل مسائل و مشکلات زندگی بر اساس راهبردهای عقلایی است. با توجه به این که خیلی از افراد قدرت رویارویی منطقی و عقلانی یا به عبارتی قدرت مساله یابی و حل مساله را در جهت رفع مسائل ندارند، لذا وارد راهبردهای احساسی و عاطفی شده و متناسب با آن، به خشونت دست می زنند.

آن چه که باعث توجه پژوهشگران به پرخاشگری شده است، پی آمدهای این گونه رفتارها مانند: ایجاد تصویر منفی در میان هم سالان و معلمان و اساتید، طرد از سوی هم سالان، افت تحصیلی، مصرف مواد مخدر و به طور کلی بزهکاری می باشد. جوانان پرخاشگر معمولاً توان مهار رفتار خود را ندارند و معیارها و ارزش های جامعه ای را که در آن زندگی می کنند به راحتی زیر پا می گذارند. همچنین پرخاشگری ممکن است موجب ایجاد خطر برای شخص پرخاشگر و دیگران شود و او را به آثار و عوارضی چون، وجود حالت نگران کننده، تنفس سریع و نبض تند، کند که بسیار خطرناک است، اختلال در دستگاه گوارشی، فشار وجدان پس از عمل خشونت بار، فرسودگی بیش از حد بدن، کتک خوردن، سرزنش شدن، مورد تحقیر و استهزاء قرار گرفتن و گاهی نقص عضو دچار سازد، تمام موارد ذکر شده نشان دهنده اهمیت

پرداختن به این موضوع و مسئله بودن بحث پرخاشگری بین جوانان می باشد که عوامل مختلفی بر میزان پرخاشگری افراد تاثیر گذارند در یک دسته بندی کلی علل پرخاشگری به دو گروه عوامل خانوادگی و عوامل محیطی تقسیم می شود که نقش رسانه های جمعی که شبکه های اجتماعی مجازی جزئی از آنهاست در گروه عوامل محیطی قرار دارد. اینترنت و خاصه شبکه های اجتماعی تأثیری مستقیم بر سبک زندگی افراد دارد. زنان نیز به عنوان بخشی از کاربران شبکه های اجتماعی که روز به روز بر تعدادشان اضافه می شود از این تأثیر، دور نیستند و ناخودآگاه تحت تأثیر اجتماعات مربوط به این شبکه ها قرار می گیرند. نتایج آخرین پژوهش انجام شده در کشور بیانگر آن است که میان عضویت در شبکه های اجتماعی اینترنتی و سبک زندگی، منش، رفتار و خلق و خوی جوانان ارتباط مستقیمی وجود دارد (ضیایی پور، ۱۳۸۹: ۲۴). بدین ترتیب رسانه های اجتماعی مبتنی بر گزاره های لیبرالیسم، جهانی تازه را پیش روی انسان قرار داده اند، جهانی که بودن در آن گاهی نبودن در جهان واقعی را به دنبال خواهد داشت و گاهی به علت تسریع در انجام کارها زمان بیشتری برای واقعی بودن در اختیار انسان خواهد گذاشت؛ فاصله گرفتن از دنیای واقعی ساعت ها وقت گذراندن در پشت کامپیوترهای شخصی و گشت و گذار در فضای مجازی و گپ و گفت و تعامل با دوستان اینترنتی و گم شدن میان انبوهی از اخبار و اطلاعات، باعث فاصله گرفتن از دنیای واقعی شده، و گاه حس می شود که قسمت هایی جدی از زندگی شخصی افراد، فدای زندگی مجازی شان می شود. به خصوص در مورد زنان که نقش های جدی و حساس در خانواده به عهده دارند (سلیمانی پور، ۱۳۸۹: ۱۴).

از آنجا که پرخاشگری نقش مهمی را در سلامت روانی افراد داراست و اثرات مثبت آن بر تمام جنبه های فردی، خانوادگی، اجتماعی، تحصیلی و شغلی بر کسی پوشیده نیست، الزامیست که به موضوع بهداشت و سلامت روانی جوانان دانشجو و عوامل موثر بر آن که یکی از این عوامل می تواند شیوه های ارتباطی باشد توجه خاصی مبذول گردد. با توجه به نتایج پژوهش هایی که در سالیان گذشته انجام گرفته است و در پیشینه پژوهش به برخی از آنها اشاره گردیده جوانان جامعه ایران از لحاظ خشونت و پرخاشگری در حد متوسط قرار دارند (اخوان ملایری، نوغانی، مظلوم خراسانی، ۱۳۹۳) برای داشتن جامعه ای سالم و شاد نیاز است سطح خشونت در آنان کاهش یابد برای مهیا شدن این امر بایستی زمینه لازم فراهم آید و عوامل مختلف تاثیر گذار بر آن مورد تحلیل و بررسی قرار گیرد. در چند دهه اخیر، موضوع پرخاشگری و شادکامی توجه بسیاری از دانشمندان و متخصصان را به خود معطوف کرده است، به گونه ای که ده ها کتاب و صدها مقاله در خصوص این موضوع به چاپ رسیده است، اثر حاضر نیز با استعانت از آثار و تحقیقات ارزشمند محققان این علم، تاثیر ارتباطات مجازی بر پرخاشگری و شادکامی را مورد بررسی قرار خواهد داد. شبکه های اجتماعی مجازی مثل همه پدیده های مدرن به عنوان یک ابزار ارتباطی هم کاربرد منفی و هم کاربرد مثبت دارند به شرط آنکه استفاده کننده روش های استفاده صحیح از آن را بدانند. عده ای در مواجهه با این پدیده آن را به کلی رد می کنند و تاکید فراوانی بر نقاط منفی و عوارض آن دارند. اما عده ای ضمن آنکه اشاره ای به عوارض آن دارند از نقاط مثبت و کارکرد های مفید آن غافل نیستند. لازم است

به صورت یک واقعیت اجتماعی به پدیده شبکه‌های اجتماعی مجازی نگاه شود. و سعی شود علاوه بر بیان نکات منفی آن نکات مثبت آن را بازبینی نموده و علل گرایش و میزان رضایتمندی کاربران را ریشه یابی نمود. نتایج این تحقیق می‌تواند از سویی باعث آشنایی خانواده‌ها و کاربران با وجوه مثبت شبکه‌های اجتماعی که به نوعی موجب کاهش تعارض بین کاربران میشود و از سویی دیگر آشنایی با نکات منفی و مخرب شبکه‌های اجتماعی مجازی که می‌تواند باعث اختلالات رفتاری و پرخاشگری در کاربران گردد، باشد. بنا بر موارد ذکر شده پرداختن به مسئله فضای مجازی و تاثیرات مختلف و متفاوتی که بر زندگی بشر گذاشته و می‌گذارد امری ضروریست که روز به روز بر اهمیت این ضرورت افزوده می‌شود با توجه به شتاب اعجاب آور و رشد تصاعدی و همه‌گیری و همه‌جایی شبکه‌های مجازی و لزوم تحقیق در آثار و پیامدهای اجتماعی آن، این تحقیق در صدد است تا رابطه بین میزان و نوع استفاده از شبکه‌های اجتماعی مجازی دختران دانشجوی و میزان پرخاشگری آنان را مورد تحلیل و بررسی قرار دهد و به این سوال اصلی پاسخ دهد که آیا بین عضویت در شبکه‌های اجتماعی مجازی و میزان پرخاشگری دختران دانشجوی مقطع کارشناسی رابطه وجود دارد؟

هدف اصلی

تعیین رابطه بین میزان و نوع فعالیت در شبکه‌های اجتماعی مجازی با میزان پرخاشگری دختران دانشجوی مقطع کارشناسی ساکن در خوابگاه دانشگاه آزاد اسلامی تبریز در سال تحصیلی ۹۴-۹۵

اهداف جزئی

- ✓ تعیین رابطه بین میزان فعالیت کاربران دختر در شبکه‌های اجتماعی مجازی با میزان پرخاشگری آنان
- ✓ تعیین رابطه بین نوع فعالیت کاربران دختر در شبکه‌های اجتماعی مجازی با میزان پرخاشگری آنان

فرضیه‌های تحقیق

- ✓ بین میزان پرخاشگری دختران با میزان فعالیت مختلف در شبکه‌های اجتماعی مجازی تفاوت وجود دارد.
- ✓ بین نوع فعالیت کاربران دختر در شبکه‌های اجتماعی مجازی با میزان پرخاشگری آنان رابطه وجود دارد.

تعریف شبکه‌های اجتماعی

شبکه های اجتماعی به دلیل کارکردها و تعاملات گسترده خود مورد توجه شمار زیادی از افراد قرار گرفته است و از همان روزهای شروع کار خود کاربران زیادی را به خود جذب کرده اند، که شمار زیادی از آنها به طور منظم و روزانه در این شبکه ها به فعالیت میپردازند و دارای امکانات و ویژگیهای متفاوتی نظیر امکان ایجاد وبلاگ، آپلود ویدئو، تصاویر و محتوای گوناگون هستند (بوید و الیسون، ۲۰۰۷: ۱۱). شبکه های اجتماعی با سایتهای معمولی که تنها تأمین کننده محتوا هستند، تفاوتی عمده ای دارند. این شبکه ها نوعی از اجتماعات مجازی هستند که افراد دوستان خود را به طور مجازی دیده و همچنین میتوانند دوستان جدیدی را که علاقمندیهای مشابهی با آنها دارند را پیدا نمایند. با استفاده از شبکه های اجتماعی هر کسی میتواند یک گروه یا اجتماعی را تشکیل دهد یا در هر اجتماع دیگری با توجه به علاقمندی هایش وارد شود. (ربیعی، ۱۳۸۷: ۱۴۹)

تعریف پرخاشگری

برخی از روانشناسان پرخاشگری را رفتاری می دانند که موجب آسیب دیگران شود یا بالقوه بتواند به دیگران آسیب بزند. این آسیب می تواند بدنی مانند کتک زدن، لگد زدن و گاز گرفتن، یا لفظی مانند ناسزاگویی و فریاد زدن و یا حقوقی، مانند به زور گرفتن چیزی باشد (پاول ماسن، ۱۳۷۷: ۴۲۵). ایراد تعریف فوق این است که نسبت به برخی رفتارها که پرخاشگرانه به حساب نمی آیند مانعیت ندارد. مثلاً اگر کودکی هنگام بازی، اسباب بازی خود را پرتاب کند اما ناخواسته به فرد دیگری برخورد کند، رفتار وی بر اساس تعریف مزبور، رفتار پرخاشگرانه به حساب خواهد آمد. تعریف دیگری که برای پرخاشگری ارائه شده است بر نیت فرد پرخاشگر تکیه دارد و پرخاشگری رفتاری دانسته شده که به قصد آسیب یا آزار رساندن از کودک سر بزند. برخی این تعریف را مورد نقد قرار داده و گفته اند: نیت امری عینی و ملموس نیست و می تواند مورد تفسیرهای گوناگون قرار گیرد. بسیاری از محققان ترکیبی از این تعاریف را پذیرفته اند و رفتاری را که موجب آسیب دیگران گردد، پرخاشگرانه می دانند، به ویژه اگر فرد بداند عمل او آسیب و آزار دیگران را به دنبال دارد. در مقام قضاوت نسبت به تعاریف ارائه شده برای پرخاشگری، به نظر می رسد قصد و نیت در پرخاشگری دخالت دارد و هر کس با علم حضوری از نیت خود آگاه است و می تواند از راه آثار مشابه، آن را در دیگران نیز شناسایی کرد و از این جهت، وسیله قابل تفکیک از سایر نیت ها و حالات درونی می باشد. بدین ترتیب، اگر فرد رفتار خشنی را برای هدفی از روی عمد انجام دهد، رفتار وی پرخاشگرانه تلقی می شود، چه از عواقب آن آگاه باشد و چه نباشد (محمی الدین بناب، ۱۳۷۴: ۵۵). با توجه به جمیع تعاریف مربوط به پرخاشگری مهمترین مفاهیم مستتر در این تعاریف عبارتند از:

- نیتمندی: رفتار پرخاشگرانه همراه با قصد و نیت صورت می گیرد.
- جلوه رفتاری: عامل پرخاشگری به نوعی (کلامی یا جسمانی) قصد و نیت خود را آشکار می سازد.

- قربانی: پرخاشگری همواره معطوف به شخصی یا چیزی می باشد (ارونسون، ۱۳۸۷: ۲۷۵).

چارچوب نظری

در حوزه علوم ارتباطات از جمله تئوری هایی که می توان در ارتباط با موضوع شبکه های اجتماعی و تاثیر آن بر متغیر وابسته پژوهش پرخاشگری بیان داشت شامل پارادایم دو جهانی شدن ها، تئوری حوزه عمومی هابرماس، نظریه استفاده- تاثیر بلامروکاتز، نظریه سرمایه اجتماعی کلمن، کاستلز و پاتنام و همچنین نظریه یادگیری اجتماعی آلبرت بندورا می باشد.

پارادایم دو جهانی شدن ها

پارادایم دو جهانی شدن ها، نگاهی است که در درجه اول به تبیین و متمایز نمودن دو جهان موازی و در عین حال مرتبط و درهم آمیخته در یکدیگر می پردازد و در درجه بعدی جهانی شدن های متکثری را در درون این دو جهان مورد توجه قرار می دهد. اساساً مهمترین تغییر جهان معاصر که بنیان تغییرات آینده جهان را می سازد، رقابتی شدن جهان واقعی و جهان مجازی است. ظهور جهان جدید یعنی "جهان مجازی" بسیاری از روندها، نگرش و ظرفیت های آینده جهان را تحت تاثیر خود قرار خواهد داد. این جهان در واقع به موازات و گاه مسلط بر "جهان واقعی" ترسیم می شود و عینیت واقعی پیدا می کند. این دو جهان از یک رابطه "انعکاسی هندسی" برخوردار هستند.

جهان اول با خصیصه جغرافیا داشتن، از نظام سیاسی مبتنی بر دولت - ملت برخوردار بودن، طبیعی - صنعتی بودن، محسوس بودن و معطوف به احساس قدیمی تر بودن از جهان دوم قابل متمایز است. جهان دوم نیز با خصیصه هایی مثل بی مکانی، فرا زمان بودن، صنعتی بودن محض، عدم محدودیت به قوانین مدنی متکی بر دولت - ملت ها، از معرفت شناسی تغییر شکل یافته پسا مدرن برخوردار بودن، قابل دسترسی بودن همزمان، روی فضا بودن و برخورداری از فضاهای فرهنگی، اعتقادی، اقتصادی و سیاسی جدید از جهان اول بصورت نسبی جدا می شود. این دو جهان در بسیار از موارد تبدیل به دوقلوهای به هم چسبیده خواهند شد که تعامل فردی و اجتماعی در قلمروهای بسیار، بستگی به «تعامل های دو جهانی» دارد و ما مواجه هستیم با «دو جهانی شدن های به هم چسبیده». آموزش پرورش آینده، نظام های تجاری و بانکی در حال و آینده، نظام های کنترل شهری و شهرسازی، حتی پزشکی جهان آینده بر این تعامل پیوند خورده این دو جهان است (عاملی، ۱۳۸۲: ۱۵).

با توجه به پارادایم دو جهانی شدن ها، می توان گفت هویت های ثابت پیشینی که ساخته شده جهان اول (جهان واقعی) بودند در مواجهه تعاملی با جهان دوم (جهان مجازی)، پایه هویت های جدیدی را می گذارند که ظرفیت تضادهای گسترده بین زندگی، فرهنگ و هویت در جهان واقعی و جهان مجازی را خواهد گذاشت. دوران انتقال فرد از زندگی در جهان واقعی به زندگی در «فضای دو جهانی»، دوران چالش ها،

ناهنجاری‌های گسترده و بحران هویت‌هاست. ولی به نظر می‌رسد با استقرار و هنجاری‌شدن جهان دوم در کنار جهان اول، در سه دهه آینده، شاهد شکل‌گیری جغرافیا و نهادهای شناخته‌شده جهان مجازی در کنار جهان واقعی باشیم، که فرد در آن فضا احساس آشنایی، تسلط و هویت مشخص داشته باشد. به عبارتی می‌توان گفت، جهان آینده، جهان مسلط شدن انسان بر روندهای دوجوانی‌شدن است، این روند منجر به نوعی «بازگشت به سادگی» در اوج پیچیدگی تکنولوژیک جهان آینده خواهد شد. روندهای بازگشت، که منشاء آن خستگی‌های انسان در جهان تکنولوژی و «ضعیف شدن لایه معنا و معنویت» است، انسان را به سمت تعریف طبیعی‌تر و ساده‌تر از خود منتهی خواهد شد (جکینز، ۱۳۸۱: ۸۳).

-نظریه استفاده- تاثیر بالامر و کاتز

نظریه استفاده- تاثیر به توصیف فرایندهای شناختی می‌پردازد که با استفاده محتوای ارایه شده فرد را به سمت انتخاب‌های رفتاری هدایت می‌کند؛ در نتیجه، کاربرد آنها در رویکرد استفاده و رضایتمندی به طور کلی بر انتخاب‌های فرد در مورد قرارداد خود در معرض رسانه‌ها یا پیام‌های خاص آن تأکید دارد. (نیکو و دیگران، ۱۳۸۰: ۸۰)

مدل استفاده- تاثیر بین انتظارات (خرسندی‌های خواسته شده) و ارضاها (خرسندی‌های به دست آمده) تفاوت می‌گذارد و از این رو، نوعی بهره‌مندی فزاینده از کاربرد رسانه‌ای در طول زمان را شناسایی می‌کند. بنابراین آنگاه که خرسندی‌های خواسته شده بیشتر باشد، این احتمال نیز افزایش می‌یابد که میزان ارضای مخاطبان بالاتر و میزان توجه و تاثیر آنها بیشتری می‌شود. عکس چنین رابطه‌ای هم می‌تواند اتفاق بیفتد. در واقع کاربر وسایل ارتباطی با استفاده از این وسایل درصدد به کارگیری اثرات و نتایج آنها در برنامه‌های زندگی خویش است. این تاثیرات می‌تواند بر شغل و حرفه، برنامه‌های تفریحی روزانه، و حتی برنامه‌هایی که به منظور پر کردن اوقات فراغت و ارتباط با دیگران طراحی و ترسیم می‌نماید به کار گیرد. (مک کوئیل، ۱۳۸۵: ۱۱۱)

با بهره‌گیری از اصول این نظریه می‌توان گفت حضور کاربران در شبکه‌های اجتماعی زمانی دارای اهمیت و ارزش است که استفاده از این شبکه‌ها در راستای تاثیر بر فرآیند فعالیتها و کنشهای روزمره او و در جهت تعالی بخشیدن به این بخش از برنامه‌های زندگی او باشد. بنابراین مدل استفاده- تاثیر می‌تواند بر وجه عملیاتی و کاربردی استفاده از شبکه‌ها مورد تاکید واقع گردد.

نظریه یادگیری اجتماعی آلبرت بندورا

بر اساس این نظریه همان گونه که کودکان مهارت‌های شناختی و اجتماعی را از طریق مشاهده عملکرد اطرافیان می‌آموزند، با تماشای اعمال پرخاشگرانه و خشونت آمیز یاد می‌گیرند که پرخاشگرانه رفتار کنند (حسینی انجدانی، ۱۳۸۷: ۸۴). آلبرت بندورا نظریه پرداز اصلی این دیدگاه معتقد است از آنجا که

بخش اعظم یادگیری مردم از طریق مشاهده در محیط پیرامونشان صورت می‌گیرد می‌توان نتیجه گرفت که فرایندهای مشابهی مانند رسانه‌های گروهی نیز همین تاثیر را بر مخاطبان دارند. مطالعات نشان داده که کودکان و نوجوانان آنچه را که از رسانه می‌بینند تقلید می‌کنند یا به ذخیره رفتاری خویش می‌افزایند. شاخه دیگری از این نظریه به نقش فرایندهای شناختی توجه می‌کند. اگر رفتارهای خشونت‌آمیز نشان داده شده در رسانه‌ها موفقیت به دنبال داشته باشد به کارگیری آن در زندگی واقعی نیز می‌تواند موفقیت به دنبال داشته باشد در نتیجه مصرف رسانه‌ای قالب بندی نگرش‌ها و رفتار افراد را در پی دارد (جوادی و همکاران، ۱۳۸۷: ۸). با توجه به دیدگاه‌های مطرح شده در نظریه یادگیری اجتماعی افرادی که در معرض تماشای برنامه‌های پرخاشگرانه و خشونت‌آمیز تلویزیونی و ماهواره‌ای، اینترنت و یا حتی بازیهای ویدیویی هستند نسبت به سایر افراد از میزان بالاتری از پرخاشگری برخوردارند.

پیشینه تحقیق

شبکه‌های اجتماعی اینترنت و سبک زندگی جوانان عنوان پژوهشی است که توسط بشیر و افراسیابی در سال ۱۳۹۰ با مطالعه موردی بزرگترین جامعه مجازی ایرانیان صورت پذیرفته، در این تحقیق از روش پیمایش اینترنتی و ارسال پرسشنامه به صورت آنلاین برای کاربران کلوب استفاده شده است. بر اساس نتایج تحقیق افراد با اهداف متنوعی عضو این شبکه‌ها می‌شوند، که مهمترین آن را سرگرمی دانسته‌اند. میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی اینترنتی و نحوه اختصاص وقت به سایر فعالیتهای اجتماعی ارتباط وجود داشته و بیشتر پاسخ دهندگان اذعان کرده‌اند که به دلیل استفاده بیش از حد از اینترنت برای فعالیت در شبکه‌های اجتماعی مجازی مورد اعتراض اعضای خانواده واقع شده‌اند. همچنین میان عضویت در شبکه‌های اجتماعی با مقوله‌هایی نظیر نحوه ارتباط با جنس مخالف و شیوه محاورات اعضا در محیط بیرونی رابطه معنی‌داری وجود دارد؛ همچنین نتیجه تحقیق حاکی از وجود رابطه معنی‌داری بین عضویت در شبکه‌های اجتماعی و سبک زندگی جوانان است.

"ظهور شبکه‌های اجتماعی مجازی و تاثیر آن بر تغییرات رفتاری در زندگی انسان"

عنوان مقاله یونس و حامد فروزان می‌باشد که در سال ۱۳۹۲ منتشر گشته، در چکیده این پژوهش آمده است: با انقلاب فناوری اطلاعات و ارتباطات شبکه‌های اجتماعی مجازی و رسانه تاثیر بسیار جدی و غیرقابل اغمازی در زندگی انسان گذاشته و فناوریهای ارتباطاتی و اطلاعاتی از راه‌های مختلف به ویژه پدید آوردن فضایی مجازی و دیجیتال ابعاد و وجوه گوناگون زندگی فردی و اجتماعی را تحت تاثیر قرار میدهد گرچه این تاثیرگذاری و تاثیرپذیری از جامعه‌ای به جامعه دیگر و از حوزه‌ای به حوزه دیگر تفاوت می‌کند میتوان گفت هیچ جامعه و یا حوزه‌ای از تاثیر فناوریهای نامبرده برکنار نیست رشد روزافزون و گسترده شبکه‌های اجتماعی مجازی تحولات بسیار شگرفی در زمینه ارتباطات و رفتار انسانی در جوامع مختلف و حتی در سطح

جهانی ایجاد کرده است و در حال حاضر جمعیت عظیمی در دنیا روزانه از این فناوری استفاده می نمایند از این رو باتوجه به تاثیر فزاینده شبکه های اجتماعی مجازی بر تغییر رفتار انسانی بررسی این موضوع ضرورت دارد در این مقاله که با استفاده از روش توصیفی تحلیلی و تطبیقی انجام شده است سعی شده است تا به تبیین تاثیر شبکه های اجتماعی مجازی بر تغییرات رفتاری در زندگی انسان پرداخته شود.

" بررسی اضطراب اجتماعی در دانشجویان استفاده کننده از اینترنت و شبکه های

اجتماعی مجازی " عنوان پژوهشی است که توسط پورمودت، کجیاف در سال ۱۳۹۵ به انجام رسیده است. در این مطالعه ی مقایسه ای، نمونه پژوهش شامل ۸۰ نفر دانشجوی دختر و ۹۹ نفر دانشجوی پسر به روش نمونه گیری خوشه ای چندمرحله ای انتخاب شدند. برای جمع آوری داده ها از مقیاس اعتیاد به اینترنت یانگ و پرسش نامه ی هراس اجتماعی کانور (۲۰۰) استفاده شد. نتایج این پژوهش نشان داد که بین اعتیاد به اینترنت و استفاده از شبکه های اجتماعی موبایلی رابطه ی معناداری وجود دارد علاوه بر این نتایج تحلیل واریانس چند متغیره حاکی از آن بود که بین سه گروه کاربر عادی، در معرض خطر و معتاد به اینترنت در متغیرهای ترس، اجتناب، نشانه های فیزیولوژیکی و مقیاس کل اضطراب اجتماعی تفاوت معناداری وجود دارد. این یافته ها نشان می دهند که کسانی که به شدت از شبکه های اجتماعی موبایلی استفاده می کنند، با احتمال بیشتری دچار اعتیاد به اینترنت و اضطراب اجتماعی شوند.

روش پژوهش

تحقیق حاضر به روش پیمایشی می باشد، زیرا با اجرای پرسشنامه بر روی نمونه ای از پاسخگویان که از میان جمعیت دختران دانشجوی مقطع کارشناسی ساکن در خوابگاه دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ انتخاب شده اند، به توصیف و تبیین این جمعیت می پردازد، از نظر زمانی مقطعی و با توجه به حجم نمونه از نوع مطالعات پهنانگر و کاربردی محسوب می شود.

جامعه آماری

جامعه آماری پژوهش حاضر، دختران دانشجوی مقطع کارشناسی ساکن در خوابگاه دانشگاه آزاد اسلامی واحد تبریز در سال تحصیلی ۹۴-۹۵ است که طبق آمار به دست آمده، حجم جامعه آماری جمعاً ۳۵۰ نفر می باشد. حجم نمونه براساس فرمول کوکران با در نظر گرفتن فاصله اطمینان ۹۵ درصد، ۳۴۷ نفر محاسبه شده است و ۳۵۰ پرسشنامه بین دانشجویان دختر عضو در شبکه های اجتماعی مجازی توزیع گردید. روش نمونه گیری در این پژوهش، تصادفی سیستماتیک است، بدین صورت که بعد از مشخص شدن حجم نمونه پرسش نامه ها به طور تصادفی بین دختران دانشجوی ساکن در خوابگاه که در شبکه های اجتماعی مجازی عضو می باشند توزیع گردید.

ابزار گردآوری اطلاعات

ابزار جمع آوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته و شامل ۵۰ سوال اصلی و پنج سوال زمینه ای می باشد که بر اساس اهداف و سوالات تحقیق تهیه شده و برخی از سوالات در قالب طیف لیکرت، برخی به صورت باز و برخی چند گزینه ای طرح گردیده است. برای سنجش متغیر " شادکامی " چهارده معرف مورد استفاده قرار می گیرد. برای سنجش متغیر " پرخاشگری " هفده معرف مورد استفاده قرار می گیرد، برای تعیین گویه های این متغیر از پرسشنامه استاندارد (AGQ) Aggression Questionnaire استفاده شده است، این پرسشنامه یک ابزار خودگزارشی است که شامل چهار زیر مقیاس پرخاشگری بدنی، کلامی، خشم و خصومت می باشد. همچنین برای سنجش متغیر " نوع فعالیت در شبکه های اجتماعی مجازی " نوزده معرف مورد استفاده قرار می گیرد، گویه های سنجش این متغیر نیز توسط محقق طراحی گشته است.

پایایی ابزار سنجش

جهت بررسی پایایی پرسشنامه از آماره آلفای کرونباخ استفاده شد. میزان آلفا برابر ۰/۸۲۱ بدست آمد.

تعاریف مفهومی و عملیاتی متغیرها

متغیر وابسته (پرخاشگری)

روان شناسانی که اعتقادات نظری متفاوتی دارند در مورد چگونگی تعریف پرخاشگری اساساً با هم توافق ندارند. موضوع اصلی این است که آیا باید پرخاشگری را براساس پیامدهای قابل دیدن آن تعریف کنیم یا براساس مقاصد شخصی که آن را نشان می دهد. گروهی پرخاشگری را رفتاری می دانند که به دیگران آسیب می رساند یا بالقوه می تواند آسیب برساند. پرخاشگری ممکن است بدنی باشد (زدن - لگد زدن - گاززدن) یا لفظی (فریاد زدن، رنجاندن) یا به صورت تجاوز به حقوق دیگران (چیزی را به زور گرفتن)، نقطه قوت این تعریف عینی بودن آن است به رفتار قابل مشاهده اطلاق می شود. نقطه ضعف آن این است که شامل بسیاری از رفتارهایی است که ممکن است به طور معمول پرخاشگری تلقی نشود.

تعریف عملیاتی

در تحقیق حاضر برای سنجش متغیر " پرخاشگری " هفده معرف جدول زیر مورد استفاده قرار می گیرد، برای تعیین گویه های این متغیر از پرسشنامه استاندارد (AGQ) Aggression Questionnaire استفاده شده است، این پرسشنامه یک ابزار خودگزارشی است که شامل چهار زیر

مقیاس پرخاشگری بدنی، کلامی، خشم و خصومت می باشد. هرکدام از این معرفیها یک مقیاس پنج درجه ای (کاملاً مخالفم، مخالفم، تا حدودی، موافقم و کاملاً موافقم) را شامل می شود.

متغیر مستقل (شبکه های اجتماعی مجازی)

شبکه اجتماعی ساختاری اجتماعی است که از گره‌هایی (که عموماً فردی یا سازمانی هستند) تشکیل شده‌است که توسط یک یا چند نوع خاص از وابستگی مانند ایده‌ها و تبادلات مالی، دوست‌ها، خویشاوندی، لینک‌های وب، سرایت بیماری‌ها (اپیدمولوژی) به هم متصل اند. طبق نظرات ونچرلی شبکه های اجتماعی مجازی، شبکه‌ها و سازمان‌های رسمی هستند که به سامان بخشیدن به روابط و مقررات ارتباطاتی در فضای مجازی اشتغال دارند. شبکه‌های اجتماعی برپایه اینترنت از قبیل فیس‌بوک در بین جوانان آمریکایی محبوبیت به سزایی کسب کرده‌اند. این شبکه‌های اجتماعی درعین حال که فضاهایی هستند که در آنها افراد دوستان جدیدی پیدا می‌کنند و یا دوستان قدیمی خود را در جریان تغییرات زندگی شان قرار می‌دهند، مکان‌هایی برای تبادل نظر هستند که در آنها جوانان عقاید و نظرات خود را با هم به اشتراک می‌گذارند.

تعریف عملیاتی "نوع فعالیت در شبکه های اجتماعی مجازی"

در تحقیق حاضر برای سنجش متغیر "نوع فعالیت در شبکه های اجتماعی مجازی" نوزده معرف جدول زیر مورد استفاده قرار می‌گیرد، گویه های سنجش این متغیر توسط محقق طراحی گشته است، هرکدام از این معرفیها یک مقیاس پنج درجه ای (خیلی کم، کم، متوسط، زیاد و خیلی زیاد) را شامل می شود.

تعریف عملیاتی "میزان استفاده از شبکه های اجتماعی مجازی"

در این پژوهش برای سنجش متغیر میزان استفاده از شبکه های مجازی از گویه، در طول هفته به طور میانگین چند ساعت زمان خود را در دنیای مجازی می‌گذرانید؛ استفاده خواهد شد که دارای پنج رنج زمانی؛ کمتر از ۵ ساعت، بین ۵ تا ۱۰ ساعت، بین ۱۱ تا ۱۵ ساعت، بین ۱۶ تا ۲۰ ساعت و بالای ۲۰ ساعت می باشد.

توصیف گویه عضو کدام یک از شبکه های مجازی هستید (به ترتیب اولویت):

"یافته‌ها نشان می‌دهد شبکه اجتماعی تلگرام با فراوانی ۱۹۶ برای ۵۶ درصد از پاسخگویان در اولویت اول عضویت قرار دارد، در اولویت دوم نیز بیشترین فراوانی (۵۹/۱ درصد) مربوط به شبکه اجتماعی اینستاگرام بوده و در اولویت سوم نیز بیشترین فراوانی مربوط به گزینه بی پاسخ می باشد یعنی ۴۴/۳ درصد از پاسخگویان اولویت سوم خود را مشخص نکرده‌اند.

توصیف گویه های مربوط به متغیر وابسته " میزان پرخاشگری پاسخگویان " میزان پرخاشگری پاسخگویان

این متغیر حاصل جمع ۱۷ گویه مربوط به مولفه های پرخاشگری می باشد. یافته های حاصل از بررسی متغیر میزان پرخاشگری دانشجویان پاسخگوی عضو در شبکه های مجازی حاکی از آن است که به طور کل میزان پرخاشگری هیچ یک از پاسخگویان در حد خیلی زیاد نمی باشد، میزان پرخاشگری ۲۶/۶ درصد در حد خیلی کم بوده، میزان پرخاشگری ۲۲/۹ درصد در حد کم می باشد، پرخاشگری ۴۲/۹ درصد از پاسخگویان در حد متوسط می باشد و میزان پرخاشگری ۷/۷ درصد در حد زیاد ارزیابی شده است. طبق نتایج بیشترین فراوانی بر روی گزینه متوسط می باشد.

در گویه اگر برای دفاع از حقوقم لازم باشد به زور متوسل می شوم بیشترین فراوانی (۳۵/۷ درصد) بر روی گزینه نظری ندارم می باشد، در گویه وقتی خیلی عصبانی شوم، وسیله می شکنم، بیشترین فراوانی (۶۸/۶ درصد) بر روی گزینه کاملاً مخالفم می باشد، در گویه اگر شدیداً خشمگین شوم، ممکن است به دیگران صدمه بزنم، بیشترین فراوانی (۵۹/۱ درصد) بر روی گزینه کاملاً مخالفم می باشد، در گویه اگر کسی مرا بزند، من هم او را می زنم، بیشترین فراوانی (۲۸/۹ درصد) بر روی حدوداً کاملاً مخالفم بوده، در گویه اهل نزاع و زدوخورد با دیگران هستم، نیز بیشترین فراوانی (۴۴/۹ درصد) بر روی گزینه کاملاً مخالفم می باشد، در گویه اغلب خودم را مخالف با دیگران می بینم بیشترین فراوانی (۴۴/۳ درصد) بر روی گزینه کاملاً مخالفم می باشد، در گویه دوستانم می گویند کمتر منطقی هستم، بیشترین فراوانی (۴۷/۹ درصد) بر روی گزینه کاملاً مخالفم می باشد، در گویه وقتی مردم مرا آزار می دهند، فحش و ناسزا می گویم، بیشترین فراوانی (۴۱/۷ درصد) بر روی گزینه کاملاً مخالفم می باشد، در گویه وقتی با دوستانم مخالف باشم، آزادانه به آن ها می گویم، بیشترین فراوانی (۴۶ درصد) بر روی موافقم بوده، در گویه بعضی از دوستانم فکر می کنند عجول و تندخو هستم، نیز بیشترین فراوانی (۳۸/۹ درصد) بر روی گزینه کاملاً مخالفم می باشد، همچنین در گویه سریع عصبانی شده ولی به سرعت آرام می شوم، نیز بیشترین فراوانی (۲۵/۱ درصد) بر روی گزینه کاملاً موافقم بوده، در گویه به سختی خشمم را کنترل می کنم، بیشترین فراوانی (۳۲/۹ درصد) بر روی موافقم بوده، در گویه گاهی بدون هیچ دلیلی کنترلم را از دست می دهم، نیز بیشترین فراوانی (۴۴/۹ درصد) بر روی گزینه کاملاً مخالفم می باشد، در گویه در ابراز دوستی با اشخاص غریبه، بدگمان و مشکوک هستم، نیز بیشترین فراوانی (۴۸ درصد) بر روی گزینه موافقم بوده، در گویه گاهی حسادت می کنم، بیشترین فراوانی (۴۱/۴ درصد) بر روی گزینه موافقم می باشد، در گویه گاهی حس می کنم دیگران پشت سرم به من می خندند، بیشترین فراوانی (۳۲/۳ درصد) بر روی گزینه نظری ندارم می باشد و در گویه گاهی احساس می کنم روش ظالمانه ای را در زندگی پیش گرفته ام، نیز بیشترین فراوانی (۴۸/۹ درصد) بر روی گزینه کاملاً مخالفم می باشد. طبق جدول بیشترین میانگین مربوط

به گویه به سختی خشمم را کنترل می کنم ، می باشد. میزان پرخاشگری هیچ یک از پاسخگویان در حد خیلی زیاد نمی باشد، میزان پرخاشگری ۲۶/۶ درصد در حد خیلی کم بوده، میزان پرخاشگری ۲۲/۹ درصد در حد کم می باشد، پرخاشگری ۴۲/۹ درصد از پاسخگویان در حد متوسط می باشد و میزان پرخاشگری ۷/۷ درصد در حد زیاد ارزیابی شده است. طبق جدول بیشترین فراوانی بر روی گزینه متوسط می باشد.

توصیف گویه های مربوط به متغیر مستقل " نوع فعالیت در شبکه های اجتماعی مجازی ":

در گویه برای پر کردن اوقات فراغتم وارد شبکه مجازی میشوم بیشترین فراوانی (۵۱/۷ درصد) بر روی گزینه خیلی زیاد می باشد، در گویه با ایجاد صفحه شخصی در شبکه مجازی احساس قدرت و فرصت بروز افکار خود را می یابم، بیشترین فراوانی (۵۱/۴ درصد) بر روی گزینه متوسط می باشد، در گویه برای امکان عبور از مرزهای جغرافیایی و آشنایی با افراد، جوامع و فرهنگ های مختلف به شبکه های مجازی رجوع میکنم، بیشترین فراوانی (۳۸/۳ درصد) بر روی گزینه متوسط می باشد، در گویه به منظور دوست یابی و گسترش ارتباطات اجتماعی خود عضو شبکه های مجازی می شوم، بیشترین فراوانی (۳۱/۴ درصد) بر روی کم بوده، در گویه به منظور یافتن دوستان قدیمی (اشخاص خاص) وارد فضای مجازی می شوم، بیشترین فراوانی (۵۴ درصد) بر روی گزینه زیاد می باشد، در گویه برای ارسال پیام نوشتاری، صوتی و تصویری به دیگران از شبکه مجازی استفاده میکنم، بیشترین فراوانی (۵۸/۳ درصد) بر روی گزینه زیاد می باشد، در گویه برای به اشتراک گذاری ویدئو و تصاویر از شبکه های مجازی استفاده میکنم، بیشترین فراوانی (۶۰/۹ درصد) بر روی گزینه زیاد می باشد، در گویه برای پیگیری خبرهای داخلی و خارجی به شبکه های مجازی رجوع میکنم، بیشترین فراوانی (۵۴ درصد) بر روی گزینه زیاد می باشد، در گویه علاقه مند به استفاده از برنامه های طنز در شبکه های مجازی هستم، بیشترین فراوانی (۵۱/۱ درصد) بر روی متوسط می باشد، در گویه علاقه مند به استفاده از برنامه های علمی پژوهشی در شبکه های مجازی هستم، نیز بیشترین فراوانی (۸۸ درصد) بر روی گزینه زیاد می باشد، همچنین در گویه علاقه مند به استفاده از برنامه های خبری در شبکه های مجازی هستم، نیز بیشترین فراوانی (۶۵/۴ درصد) بر روی گزینه زیاد بوده، در گویه علاقه مند به تماشای فیلم و عکس در شبکه های مجازی هستم، بیشترین فراوانی (۴۳/۷ درصد) بر روی گزینه زیاد بوده، در گویه علاقه مند به استفاده از موسیقی های شبکه های مجازی هستم، نیز بیشترین فراوانی (۵۴/۹ درصد) بر روی گزینه زیاد می باشد، در گویه علاقه مند به انجام بازی های مختلف در شبکه های مجازی هستم، نیز بیشترین فراوانی (۳۵/۱ درصد) بر روی گزینه متوسط بوده و در گویه به نظرم شبکه های مجازی در ایجاد ارتباط شبانه روزی بین استاد و شاگرد و دانشجویان کارایی دارد، نیز بیشترین فراوانی (۳۳/۴ درصد) بر روی گزینه زیاد می باشد، در گویه برای انجام تحقیقات کلاسی، ارائه مقالات یا تبادل اطلاعات از شبکه های مجازی مختلف استفاده میکنم،

بیشترین فراوانی (۵۴/۳ درصد) بر روی گزینه زیاد می باشد، در گویۀ من از بابت مطالبی که در فضای شبکه اجتماعی مجازی به اشتراک می گذارم هیچ گونه دغدغه خاطری ندارم، بیشترین فراوانی (۵۳/۴ درصد) بر روی زیاد می باشد، در گویۀ به افرادی که در شبکه های اجتماعی حضور دارند و با آنان دوستانم اطمینان خاطر دارم، نیز بیشترین فراوانی (۴۵/۷ درصد) بر روی گزینه متوسط می باشد، همچنین در گویۀ هرگونه اطلاعات شخصی خود را با آسودگی خاطر در اختیار دوستانم قرار می دهم، نیز بیشترین فراوانی (۴۲/۳ درصد) بر روی گزینه کم می باشد. طبق جدول بیشترین میانگین مربوط به گویۀ برای پر کردن اوقات فراغتم وارد شبکه مجازی میشوم، می باشد. به طور کل میزان مشارکت در انواع فعالیتهای شبکه های اجتماعی مجازی هیچ یک از پاسخگویان در حد خیلی کم و کم نمی باشد، میزان مشارکت ۲۰/۳ درصد از دانشجویان پاسخگو در حد متوسط بوده، میزان مشارکت ۶۶ درصد در حد زیاد بوده و میزان مشارکت در انواع فعالیتهای شبکه های اجتماعی مجازی ۱۳/۷ درصد از پاسخگویان نیز در حد خیلی زیاد می باشد

نتایج مربوط به بررسی اطلاعات شخصی پاسخگویان

نتایج حاصل از بررسی اطلاعات شخصی پاسخگویان نشان دهنده آن است ۵۶ درصد از پاسخگویان در رده سنی بین ۱۸ تا ۲۲ سال قرار داشته، ۳۸/۳ درصد در رده سنی بین ۲۲ تا ۲۶ سال و ۵/۷ درصد نیز در رده سنی ۳۰ تا ۳۴ سال قرار دارند. به لحاظ وضعیت تأهل ۱۲/۳ درصد از پاسخگویان متاهل و ۸۷/۷ درصد نیز مجرد می باشد. به لحاظ متوسط درآمد ماهیانه، میزان درآمد ماهیانه اکثریت دانشجویان پاسخگو کمتر از ۵۰۰ هزار تومان، درآمد ۲۴/۳ درصد از پاسخگویان بین ۵۰۰ تا یک میلیون تومان، ۵/۷ درصد بین یک میلیون تا یک و نیم میلیون تومان بوده و ۲۹/۴ درصد از دانشجویان پاسخگو نیز به گزینه درآمد ماهیانه ندارم پاسخ داده اند. در مورد گویۀ در طول روز به طور میانگین چند ساعت زمان خود را در دنیای مجازی می گذرانید نیز اطلاعات حاکی از آن است که ۷/۱ درصد از پاسخگویان در طول شبانه روز کمتر از یک ساعت زمان خود را در شبکه های اجتماعی مجازی سپری می کنند، ۲۶/۶ درصدشان بین یک تا دو ساعت، ۲۲/۹ درصد بین دو تا سه ساعت، ۹/۷ درصد بین سه تا چهار ساعت و اکثریت پاسخگویان (۳۳/۷ درصد) نیز بیشتر از چهار ساعت وقت خود را در طول روز در شبکه های مجازی سپری می کنند. در مورد اولویت شبکه های اجتماعی مجازی نزد پاسخگویان نیز طبق یافته ها می توان گفت: شبکه اجتماعی تلگرام با فراوانی ۱۹۶ برای ۵۶ درصد از پاسخگویان در اولویت اول عضویت قرار دارد، در اولویت دوم نیز بیشترین فراوانی (۵۹/۱ درصد) مربوط به شبکه اجتماعی اینستاگرام بوده و در اولویت سوم نیز بیشترین فراوانی مربوط به گزینه بی پاسخ می باشد یعنی ۴۴/۳ درصد از پاسخگویان اولویت سوم خود را مشخص نکرده اند.

آزمون فرضیه ها

آزمون فرضیه اول "، بین میزان پرخاشگری دختران با میزان فعالیت مختلف در شبکه های اجتماعی مجازی تفاوت وجود دارد"

جدول ۰۱. آزمون تحلیل واریانس "میزان فعالیت در شبکه های اجتماعی مجازی و میزان پرخاشگری" ANOVA

میزان خطا	F	میانگین مربعات	درجه آزادی	جمع مربعات	
۰/۰۰۰	۶۴/۱۶	۵۸۲۹/۰۲	۴	۲۳۳۱۶/۱۱	میانگین بین گروهی
---	---	۹۰/۸۴۳	۳۴۵	۳۱۳۴۰/۸۸	میانگین درون گروهی
---	---	-----	۳۴۹	۵۴۶۵۶/۹۹	کل

نتایج حاصل از آزمون تحلیل واریانس نشان می دهد میزان خطای آزمون F کمتر از ۰/۰۵ و برابر (sig = ۰/۰۰۰) می باشد یعنی میانگین میزان پرخاشگری در بین کاربرانی که به میزان متفاوت زمان خود را در فضای مجازی سپری می کنند با یکدیگر برابر نبوده و متفاوت است، بنابراین می توان گفت بین میزان فعالیت (میزان سپری کردن ساعات در شبانه روز) کاربران دختر در شبکه های اجتماعی مجازی و میزان پرخاشگری آنان رابطه معناداری وجود دارد و جهت رابطه نیز مثبت می باشد.

جدول ۰۲. آزمون تعقیبی (LSD) بین دو متغیر میزان فعالیت در شبکه های اجتماعی مجازی و میزان پرخاشگری

ضریب فاصله اطمینان در سطح ۹۵٪	میزان خطا	احتمال انحراف	تفاوت میانگین (I-J)	روزانه چند ساعت از زمان خود را در دنیای مجازی می گذرانید (J)	روزانه چند ساعت از زمان خود را در دنیای مجازی می گذرانید (I)
کمترین	۱۸/۴۲	۰/۰۰۰	۲/۱۴	بین ۱ تا ۲ ساعت	کمتر از یک ساعت
بیشترین	۲۶/۸۶	۰/۰۰۰	۲/۱۸	بین ۲ تا ۳ ساعت	
	۲۲/۴۷	۰/۰۰۰	۲/۵۱	بین ۳ تا ۴ ساعت	
	۲۰/۱۲	۰/۰۰۰	۲/۰۹	بیشتر از ۴ ساعت	بین ۱ تا ۲ ساعت
	-۲۶/۸۶	۰/۰۰۰	۲/۱۴	کمتر از یک ساعت	
	-۱۶/۱۱	۰/۰۰۰	۱/۴۵	بین ۲ تا ۳ ساعت	
	۱/۰۰۹	۰/۰۱۳	۱/۹۱	بین ۳ تا ۴ ساعت	بیشتر از ۴ ساعت
	-۰/۹۹	۰/۲۲۴	۱/۳۲	بیشتر از ۴ ساعت	

۵/۰۹-	۱۳/۶۸-	۰/۰۰۰	۲/۱۸	۹/۳۸-	کمتر از یک ساعت	
۱۶/۱۱	۱۰/۳۹	۰/۰۰۰	۱/۴۵	۱۳/۲۵	بین ۱ تا ۲ ساعت	بین ۲ تا ۳ ساعت
۲۱/۸۶	۱۴/۱۸	۰/۰۰۰	۱/۹۵	۱۸/۰۲	بین ۳ تا ۴ ساعت	
۱۷/۵۸	۱۲/۱۵	۰/۰۰۰	۱/۳۸	۱۴/۸۶	بیشتر از ۴ ساعت	
۲۲/۴۷-	۳۲/۳۵-	۰/۰۰۰	۲/۵۱	۲۷/۴۱-	کمتر از یک ساعت	
۱/۰۰۹-	۸/۵۲-	۰/۰۱۳	۱/۹۱	۴/۷۶-	بین ۱ تا ۲ ساعت	بین ۳ تا ۴ ساعت
۱۴/۱۸-	۲۱/۸۶-	۰/۰۰۰	۱/۹۵	۱۸/۰۲-	بین ۲ تا ۳ ساعت	
۰/۴۹	۶/۸۰-	۰/۰۹۰	۱/۸۵	۳/۱۵-	بیشتر از ۴ ساعت	
۲۰/۱۲-	۲۸/۳۸-	۰/۰۰۰	۲/۰۹	۲۴/۲۵-	کمتر از یک ساعت	
۰/۹۹	۴/۲۰-	۰/۲۲۴	۱/۳۲	۱/۶۰-	بین ۱ تا ۲ ساعت	بیشتر از ۴ ساعت
۱۲/۱۵-	۴/۵۸-	۰/۰۰۰	۱/۳۸	۱۴/۸۶-	بین ۲ تا ۳ ساعت	
۶/۸۰	۰/۴۹	۰/۰۹۰	۱/۸۵	۳/۱۵	بین ۳ تا ۴ ساعت	

بررسی حاصل از فرضیه دوم پژوهش، مبنی بر وجود رابطه بین نوع فعالیت در شبکه های اجتماعی مجازی و میزان پرخاشگری کاربران، را مورد آزمون قرار می دهد که جهت آزمون این فرضیه از آزمون ضریب همبستگی پیرسون استفاده شد، شدت همبستگی بین این دو متغیر، برابر $0/108-$ بوده و جهت رابطه نیز معکوس می باشد یعنی هرچه انواع فعالیت در شبکه های مجازی بیشتر میزان پرخاشگری کمتر؛ و با توجه به اینکه سطح معناداری آزمون ($Sig = 0/044$) می باشد با اطمینان ۹۵ درصد می توان گفت نتیجه به دست آمده قابل تعمیم به جامعه آماری بوده و فرضیه محقق تایید می شود. نتیجه حاصل از آزمون فرضیه با نظریات پارادایم دوجهانی شدن، نظریه استفاده و تاثیر بلامر و کاتز، نظریه یادگیری اجتماعی یا مشاهده ای همخوانی دارد. همچنین نتایج حاصل از پژوهش های انجام شده توسط شهایی و بیات (۱۳۹۱)، فروزان (۱۳۹۲)، غفوری (۱۳۹۱)، بشیر و افراسیابی (۱۳۹۰) با نتیجه حاصل از آزمون این فرضیه هماهنگی دارد.

پیشنهادهای کاربردی

✓ فیلترینگ و قطع دسترسی و کلاً اعمال محدودیت های اجتماعی به هیچ عنوان راهکار مناسبی برای کنترل بازتاب های منفی این پدیده نیست و بعضاً نتایج عکس را در پی دارد. در واقع بهتر است با افزایش سطح آگاهی ها و آموزش های لازم افراد جامعه را به سمت استفاده مطلوب و درست از این شبکه ها سوق داد و در مقابل مخاطرات آن واکنش نداد. دولت مردان باید بستر لازم را فراهم آورند تا افراد جامعه خود به این بلوغ فکری دست یابند که کدام بخش از این پدیده یک تهدید و کدام ابزار آن یک فرصت در جهت اعتلای سطوح فردی اجتماعی اشان است.

- ✓ از آنجا که احساس شادی و بلعکس غمگینی و پرخاشگری نقش مهمی را در سلامت روانی افراد داراست و اثرات مثبت آن بر تمام جنبه های فردی، خانوادگی، اجتماعی، تحصیلی و شغلی بر کسی پوشیده نیست، پیشنهاد می گردد که به موضوع بهداشت روانی جوانان توجه خاصی مبذول گردد.
- ✓ برگزاری جلسات آموزشی از سوی مصادر امور فرهنگی به منظور آشنا نمودن و اطلاع رسانی به والدین در مورد فناوری های جدید به ویژه اینترنت و شبکه های اجتماعی مجازی.
- ✓ برگزاری کلاس های آموزشی در مدارس و دانشگاهها جهت آگاهی دادن به نوجوانان و جوانان در مورد مزایا و معایب فناوری های جدید و نحوه استفاده صحیح از آنها که در نهایت باعث بالا بردن سواد رسانه ای کاربران شود.
- ✓ وضع قوانین سختگیرانه تر جهت برخورد با مجرمان جرایم اینترنتی و اجرایی نمودن این قوانین؛ چرا که کاهش جرایم اینترنتی منجر به کاهش بروز پرخاشگری و مشکلات روانی کاربران خواهد شد.
- ✓ آگاهی و هوشیاری بیشتر پلیس سایبری در مورد انواع جدید جرایم رایانه ای و اقدام در جهت ناکارآمد کردن دسیسه های دشمنان در این زمینه.
- ✓ پخش آگهی های آموزنده از سوی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی در رادیو و تلویزیون در جهت افزایش آگاهی کاربران و خانواده ها در خصوص خطرات ناشی از اینترنت. همچنین پخش برنامه های کوتاه آموزشی درباره مزایا و معایب اینترنت از زبان ورزشکاران و هنرمندان محبوبی که عموماً جوانان آنها را الگوی خود قرار می دهند.
- ✓ کاربر بایستی این اصل را نیز در ذهن خود داشته باشد که همواره زمان مشخصی از وقتش را به انجام کارهای آنلاین خود اختصاص دهد. این امر به او کمک می کند که از انجام جستجوهای بی مورد و چت های چندین ساعته در شبکه های اجتماعی پرهیز کند.

References

- Aronson, Elliot (1999) **Social Psychology**, Translated by: Hossein Shekarshekan, Roshd Publication: Tehran, Iran [In Frasi]
- Javadi, Fatemeh; Sohrabi, Faramarz; Mohamadreza Falsafinegad & Borjali, Ahmad (2008) **Survey on Effect of Intervention's Style in Watching TV Violence on 9-11 years old Boy's Aggression**, QUARTERLY JOURNAL OF COMMUNICATION RESEARCH (PAZHOOHESH VA SANJESH), 15 [In Frasi]
- Jenkins, R (2002) **Social Identity**, Translated by: Turaj Yarahmadi, Sirazeh publication: Tehran, Iran [In Frasi]

- Hoseini Anjadani, Maryam (1999) **Survey on effect of watching of Violent cartoons on the degree of adolescent aggression**, QUARTERLY JOURNAL OF COMMUNICATION RESEARCH (PAZHOOHESH VA SANJESH), 15 [In Frasi]
- Ziaiepour, Hamid & Aghili, Vahid (2010) **Survey on infiltrate of virtual social networks among Iranian users**, Rahavard Journal, No 4, p: 24-42 [In Frasi]
- Ameli, Saeedreza (1999) **Globalization Studies: Two Spaceships of culture and dual Globalizations**, Jahad Daneshgahi publication: Tehran, Iran [In Frasi]
- Ameli, Saeedreza (2003) **Virtual Scientific Networks**, Research Center for Cultural Studies: Tehran, Iran [In Frasi]
- Ameli, Saeedreza (2003) **Dual globalization and Future of the world**, Ketabemahe olume ejtemaiee (Journal of monthly book of social Science), No 69-70, p: 15-28 [In Frasi]
- Mahdi, Mohialdin Bonab (1995) **Psychology of motivation and excitement**, Dana Publication: Tehran, p55
- Nikoo, Mina; Sheikh Saadat; Serkisian Vazgen (2001) **Knowing of audience throw the Usage and Satisfaction Approach**, IRIB: Teharn, Iran
- Henri Masen, Paul (1998) **Growth and child's personality**, Translated by: Mahshid Babaiee, Markaz publication, p: 425-426
- Anderson, C. (2006). **The Long Tail: How Endless Choice is Creating Unlimited Demand**, Random House Business Books: London, UK.
- Blanchflower, D.G. (1991). Fear. Unemployment and pay Flexibility. **Economic Journal**, 101(406), 483-469.
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007), "Social network sites: definition, history, and scholarship", **Journal of Computer-Mediated Communication**, 13(1): 210-230.
- Boyd, D. M., & Ellison, N. B. (2007) "Social Networks Sites: Definition, History, and Scholarship. **Journal of Computer-Mediated Communication**", 13(1), Article 11.
- Bell, D. (2007). **Cyber Culture Theorists**, Manuel Castels and Dona Harway, Newyork: Routledge.

- Castells, Manuel (2002). End of Millennium, The Information Age: Economy, **Society and Culture** Vol. III, Cambridge, MA; Oxford, UK: Blackwell.
- Diener, E. & Diener, M. (1997). Factors predicting the subjective well-being of nations. **Journal of Personality and Social Psychology**, 69, 851-864.
- Diener, E., Suh, E.M., Lucas, R. E., & Smith, H. L. (1999). Subjective well-being three decades of well-being. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276-302.
- Francis, L. J., Lester, D., & Philipchalk, R. (1998). Happiness as table extraversion: A cross examination of the reliability and validity of the Oxford happiness inventory among students in the UK, USA, Australia and Canada. **Personality and Individual Differences**, 24(2),164-171.
- Fujita, F., Diener, E., & Sandvik, E. (1991). Gender differences in negative affect and well being: The case for emotional intensity. **Journal of Personality & Social Psychology**,61(3),427-434.
- Hall, S. (2003). **Representation: cultural representation and signifying practices**. London : Sage
- Helliwell, J.; and R. Putnam (2004). **The Social Context of Well-Being**, The Royal Society.
- Joinson. (2007). **A.N.: Looking at, looking up or keeping up with people?** Motives and use of Facebook. Proceedings of CHI '08. ACM, New York, pp. 1027-1036
- Kurtosi, Z. (2004). "Aspects of Gender in Social Network", Social Identity, Information and Markets, Proceeding of Faculty of Economics and Business Administration.
- Myers, D. G. (2000). **The Friends and Faith of Happy people** *American Psychologist*, 55(1),56-57.
- Putnam, R. (2000). "**Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community**", Simon and Schuster, New York.
- Pressman, S. D., & Cohen, S. (2005) Does Positive Affect Influence Health? **Psychological bulletin**, 131(6), 925-971.
- Praprotnik, T. (2004), "How to Understand Identity in Anonymous, Communication?" Available in: www.hsd.hr/revija/pdf/1-2-2004/01/praprotnik.pdf

-
- Putnam, R. (2000). **“Bowling Alone: The Collapse and Revival of American Community**, Simon and Schuster, New York.
  - Pelling, E. and K. White (2009). "The Theory of Planned Behavior Applied to Young People's Use of Social Networking Web Sites ", **Cyber Psychology and Behavior** 12.(۴)
  - Rose, R. (2000). How much does social capital add to individual health? A survey study of Russians. **Social Sciences & Medicine**, 51 (9),1421-1435.
  - Steptoe, A., & Boiton, J. (1988). The short-term influence of high and low intensity physical exercise on mood. **Health and Psychology**, 2, 91-106.
  - Stafford, Gil and Roy(2003), **THE MEDIA STUDENT 'S BOOK**, Branston press.
  - Sullivan, J. L.; and J. E. Transue (1999). **“The Psychological Underpinnings of Democracy: A Selective Review of Research on Political Tolerance, Interpersonal Trust, and Social Capital”**, Annual Review of Psychology, 50.
  - Wart, P. J. (2001) **What determines happiness** [http:// Vanderbilt owc. Well source. Com Idh/ content – print. Asp? ID=290](http://Vanderbilt.owc.Wellsource.Com/Idh/content-print.Asp?ID=290).
  - Web, J(2009). **Understanding Representation**. London Sage.